

NÉHÁNY KUTATÁSMETODIKAI PROBLÉMA A 9. C TÉMA KÖRÉBŐL

DR. MÁK MIHÁLY

(Közlésre érkezett: 1975. január 30.)

Főiskolánkon több éves előkészítés után [1] 1972-ben kezdtük el egy nagyobb szabású, a fiatal pedagógusok társadalmi beilleszkedésével és hivatásba való bevalásával, illetve annak szociológiai, pedagógiai és pszichológiai problémáival foglalkozó tudományos igényű vizsgálódásainkat. E tanulmány keretében a vizsgálódás néhány metodikai problémáját szeretnénk érinteni. A vizsgálatok jelenleg is folynak, és mindaddig, amíg ezek be nem fejeződnek — előreláthatólag ez év végéig — csak olyan részeredményeket tudnánk közölni, amelyek egy-egy területre világítanak rá, de semmiképpen nem adják azt a teljességet, ami az eredmények összefoglalását jelentené.

Az utóbbi években meglehetősen nagyszámú, a pedagógusok szociális, kulturális helyzetét vizsgáló, elemző tanulmány látott napvilágot, melyek részletes kérdőíves felmérésekre támaszkodva igen sok értékes megállapítást, következtetést tartalmaztak [2]. Ezek ismeretében joggal merülhet fel a kérdés, van-e értelme újabb vizsgálódásnak? Szabad legyen e problémával kapcsolatosan az alábbiakat előterjeszteni:

A fentebb említett vizsgálatok elsősorban szociológiai természetűek. E területen nyújtanak jelentős tájékoztatást. Főiskolánk által indított vizsgálat éppen a fentiek figyelembevételére alapján nemcsak a szociális körülményeket teszi vizsgálat tárgyává — bár az egységes kép kialakítása miatt ez sem mellőzhető —, hanem egyfelől az adott társadalmi környezetbe, másfelől a tantestületbe történt beilleszkedés nehézségeit, eredményeit, a kapott segítség módjának, a fiatalok fogadtatásának körülményeit.

Kutatómunkánk alapvető területét mindenekelőtt arra próbáltuk tehát koncentrálni, hogy a végzett fiatal tanárok, elsősorban azok, akik főiskolánkon végeztek, milyen vagy mennyire kielégítő útravalót kaptak a képzés négy éve alatt. Hogyan állták meg helyüket az első években az iskolában, az osztály előtt, *milyen tapasztalatokat, tanulságokat tudnak nyújtani az „alma maternak” a jövő generáció szakmai, pszichológiai, pedagógiai és metodikai képzését illetően.* Számunkra e tapasztalatok összegyűjtése a legdöntőbb, mert szeretnénk a jövő generáció képzésében ezeket érvényesíteni, mind saját munkaterületünkön, mind ajánlat formájában egyéb főiskolákon, felsőfokú intézményekben. Mindezzel szeret-

nénk a képzés politikai, tartalmi és emberi vonatkozásait az eddigiéknél magasabb szintre emelni.

Egy másik lényeges különbség az eddigi vizsgálatoktól eltérően abban jelölhető meg, hogy vizsgálódásaink a 10 éven belül végzett fiatal pedagógusok körére terjed ki, ezért foglalkozunk egyébként részletesebben a szociális kérdések vizsgálatával is, hisz ennél a generációnál az adott környezetbe való beilleszkedést és az iskolai munkába beválást rendkívül erőteljesen motiválja a szociális feltételek megoldása vagy éppen megoldatlansága.

E fenti téma eddig feldolgozott anyagából bemutatjuk három megyéből kapott adatokat, amelyek szinte kommentár nélkül mutatják a fiatal pedagógusok anyagi, lakás-, családi és egyéb helyzetét. E témára néhány mondat erejéig a későbbiekben még visszatérünk.

Harmadik különbségként kiemelném, hogy vizsgálódásainkba az egri tanárképző főiskola beiskolázási körzetéhez tartozó hat megye (Heves, Borsod, Nógrád, Komárom, Pest, Szolnok) fiatal általános iskolai tanárait kapcsoltuk be. Ezzel lehetőség adódik, a beérkezett anyag elemzése alapján, az egyes megyékben jelentkező eltérő megoldások, sajátos problémák vizsgálatára is.

Ennyit a vizsgálat megindításának indokolásáról. Ami a vizsgálat módszerét illeti, a következőket lehet elmondani:

A korábbi évek tapasztalatait összegyűjtve, amikor is a főiskola vezetősége évente egy alkalommal összehívta egy-egy megye fiatal pedagógusait, az ott szerzett tapasztalatok alapján időszerűvé vált az esetleges megnyilvánulások helyett olyan programozott kérdéscsoportok alapján történő információszerzés, amely konkrét választ ad azokra a kérdésekre, amelyek a tudományos kutatás tárgyát képezhetik. Az említett beszélgetések ugyanis rendkívül hasznosak voltak, de idő híján csak igen szűk körben mozoghattak, másrészt nem merültek fel itt olyan kérdések, szükségképpen nem is merülhettek fel, amelyek olyan szubjektív tényezőkre utalnak, mint egyes pedagógusok családi helyzete, az iskolához, az igazgatójához való viszony és számtalan egyéb más olyan kérdés, amelyre a kérdőív egyértelműen, világosan utal.

Az 1972-es év első felében levélben kértük a területünkhöz tartozó általános iskolák igazgatóit, hogy küldjék el számunkra a 10 éven belül végzett fiatal általános iskolai tanárok névsorát. Egyúttal megkértük az igazgatókat arra is, hogy a fiatal kollegákkal megbeszélve, közöljék azok névsorát is, akik vállalkoznak egy programozott kérdőív kitöltésére. A visszakapott nyilatkozatok szerint 1200 fiatal pedagógus vállalta a közreműködést. Számukra elküldtük a 67 kérdést tartalmazó kérdőívet. Ezek a kérdőívek visszaérkeztek 80 százalékban feldolgozható módon kitöltve. Mintegy 20 százalék tehát a csak részben vagy egyáltalán nem értékelhető válaszadás.

A kérdőívek feldolgozását kezdtük meg 1974 közepén, és ez a munka tart jelenleg is. Befejezését kutatási tervünk 1975 végében jelöli meg. Ezután kerülhet sor a kutatás eredményeinek összegzésére, publikálására, illetve a levonható következtetések gyakorlati megvalósítására.

A kérdőívet annak érdekében, hogy hányféle területen, milyen kér-

déscsoportokra kellett választ adni, az alábbiakban teljes terjedelmében közöljük. Előbb azonban a visszaérkezett kérdőívek alapján néhány megjegyzést szeretnénk tenni, amely a kérdőív néhány metodikai problémáját érinti, illetve utal arra, hogy milyen problémákkal találkoztak a kérdőívet kitöltő pedagógusok.

A visszajelzésekből egyértelműen kiderül, hogy zavart okozott néhány pedagógusnál a kérdőív programozottsága. A megadott lehetséges válaszok szerintünk — a korábbi évek kutatásai alapján — tipikusak. Az egyes személyiségekre csak mint közelálló jellemzők jöhetnek számításba. Aki ezt észrevette, annál a kitöltés nem okozott nehézséget, de aki — sajnos az általunk közölt némileg hiányos információ híján — ezt nem vette észre, a kérdésre vagy nem válaszolt, vagy a kérdőív végén próbált utalni néhány megjegyzés erejéig a sajátosan szubjektív problémákra. Olyan van például, aki a kérdőívet csak helyyel-közzel töltötte ki, de a kérdőív végén beszámol egy olyan problémáról, amely az adott közsgben nyilvánvalóan nem politikai hozzáállásból, hanem — s ez a kérdőív kitöltéséből is kitűnik — felkészültségének hiányosságai miatt szenved az adott közsgben némi elmarasztalást. Az egyik probléma tehát a kérdőív programozottsága, amely a jelzett közelállás igényének, illetve felismerésének követelményét támasztotta. A kérdőíveket csak programozott formában tudtuk elkészíteni, tekintettel arra, hogy kutatási kapacitásunk rendkívül szűk, másrészt bizonyos tipikus problémák megközelítése csak ebben a formában képzelhető el, illetve kutatható eredményesen. Ez a szándék világosan kiderül a kérdőív egyszeri áttekintése alapján is.

A másik, és a nagyobb problémát a pedagógiai, pszichológiai kérdéscsoportok kitöltése, illetve a helyes válaszok kikeresése jelentette. Ebből adódik a korábban jelzett 20 százalék csak hiányosan, illetve egyáltalán nem értékelhető kérdőív. Ez esetben is programoznunk kellett a viszonylag egyértelmű válaszok érdekében. A nagy többség e kérdéscsoportokat is eredményesen oldotta meg, legalábbis az adott válaszok értékelhetőek és viszonylag magas szintű pszichológiai, pedagógiai kulturáltságról tanúskodnak. Számunkra ez a tény is fontos. Nemcsak az egyszerű válasz, hanem a pedagógiai, pszichológiai kombinációk, a pedagógiai lényeglátás képességének megléte vagy éppen hiányosságai derülnek ki ezekből a válaszokból, bár kétségtelen, hogy egyik-másik talán szokatlan kombinációk kialakítására készíti a kérdőív kitöltőit.

Mindezeket a problémákat itt csak jelezzük. A végső tanulságok levonása még hátra van. Kétségtelen azonban, hogy a kérdőívek lényegében megfeleltek a követelménynek, nagy mennyiségű információt nyújtanak a fiatal pedagógusok helyzetéről. Az adott információk mennyisége és minősége viszont értékes segítséget nyújthat, mindenekelőtt a tanárképzés színvonalának emeléséhez.

K É R D Ő Í V

I.

1. Név (asszonyoknál leánynév is)
2. Születési hely, év:
3. Mikor, melyik főiskolán, milyen szakon végzett:
főiskola:
szak(ok):
4. Családi állapota: 1. nős, 2. nőtlen, 3. férjezett, 4. hajadon, 5. elvált.
(Állapotának megfelelő számot szíveskedjék bekarikázni.)
5. Munkahelyének megnevezése:
Címe, megye:
község, város:
irányítószáma:
6. Házastársának neve:
iskolai végzettsége: 1. középiskola, 2. szakközépiskola, 3. főiskola, 4. egyetem.
(A megfelelőt szíveskedjék bekarikázni.)
foglalkozása:
munkahelye:
7. Gyermekeinek száma: életkora:
8. Mennyi a saját havi jövedelme: Ft
házastársáé: Ft
9. VAN-E RENDSZERES JÖVEDELEMMEL JÁRÓ MELLÉKFOGLALKOZÁSA?
Van — Nincs. (A megfelelőt húzza alá!)
Ha VAN, akkor 1. iskolai, oktató jellegű, 2. vagy egyéb.
(A megfelelőt szíveskedjék bekarikázni.)
Házastársának van-e rendszeres jövedelemmel járó mellékállása? Van — Nincs.
Ha VAN 3. iskolában, vagy 4. iskolán kívül.
10. MILYEN LAKÁSKÖRÜLMÉNYEK KÖZÖTT ÉLNEK: (A kérdés arra a lakásra vonatkozik, ahonnan munkába jár. A megfelelő válasz előtti számot szíveskedjék bekarikázni, a kipontozott helyeken a lakbért is feltüntetni, havi bontásban.)
A ház, amelyben lakik: 1. saját tulajdona (családi ház, öröklakás, szövetkezeti lakás): ez utóbbi két esetben mennyi a havi törlesztés:
(A megfelelőt bekarikázni, illetve a számot, összeget szíveskedjék beírni.)
2. Önálló főbérlet Ft havi bére, 3. Szolgálati lakás Ft térítési díj, 4. Társbérlet Ft, 5. Albérlet Ft, 6. Önálló szoba (pl. kollégiumban, vagy munkásszálláson) Ft.
11. A LAKÁSBAN EGYÜTT LAKIK, NEM LAKIK: 1. Saját szüleivel, 2. Házastársa szüleivel, 3. A főbérelővel, 4. Társbérelővel, 5. Albérelővel, 6. Ágybérelővel, 7. Rokonokkal, 8. Egyéb idegen személyekkel, éspedig:
(A fő cím megfelelő szövegét aláhúzni, együttlakás esetén a jelzőszámot bekarikázni szíveskedjék.)
12. A LAKÁS NAGYSÁGA (csak a szobák száma):
13. A LAKÁS KOMFORTFOKOZATA: 1. Szoba, konyha, 2. Félkomfortos, 3. Összkomfortos.
14. A LAKÁS FELSZERELTSÉGE: 1. Villany, 2. Gáz, 3. Folyóvíz, 4. Mosógép, 5. Hűtőgép, 6. Porszívó, 7. Egyéb háztartási gép, éspedig:
(Ami van, szíveskedjék a megfelelő számot bekarikázni.)
15. MUNKAHELYÉN: 1. Lakik, 2. Bejáró. (A megfelelőt szíveskedjék bekarikázni, ha a második eset áll fenn, akkor a napi utazással töltött időt is szíveskedjék a következő kipontozott részben feltüntetni).

4. ELLÁTOTT-E MÁR ÁLTALÁNOS VAGY SZAKFELÜGYELŐI FUNKCIÓT, ILLETVE JELENLEG VAN-E ILYEN MEGBÍZÁSA?
Ha igen 1. Általános felügyelői évig, 2. Szakfelügyelői évig. Jelenleg 3. Általános felügyelői éve, 4. Szakfelügyelői éve.
(Ha a megbízást évek óta folyamatosan látja el, és jelenleg is, értelemszerűen csak a 3. és 4. pontokra kell válaszolni.)
5. RÉSZT VETT-E a) az 1971/72., illetve b) a jelen tanévben valamilyen szakmai, vagy ideológiai továbbképzésben?
Ha igen, jelölje meg az alábbiak szerint, hogy milyen jellegűben heti, havi hány órában
<i>szakmai:</i>	<i>ideológiai:</i>
a) igen — nem	igen — nem
b) igen — nem	igen — nem
<i>heti (havi) óraszám:</i>	<i>heti (havi) óraszám:</i>
a)	
b)	
6. SZAKMAI, PEDAGÓGIAI ÖNKÉPZÉSE ÉRDEKÉBEN AZ ALÁBB FELSOROLT FOLYÓRATOK KÖZÜL MELYIKET OLVASSA RENDSZERESEN?
1. Köznevelés, 2. Pedagógiai Szemle, 3. Magyar Pedagógia, 4. Társadalmi Szemle, 5. Valóság, 6. Világosság.
(A lap olvasását az előtte levő szám bekarikázásával, amennyiben ELŐFIZETŐJE valamelyiknek, ezt a tényt aláhúzással is szíveskedjék jelölni.)
7. ELŐFIZETŐJE-E AZ ALÁBB FELSOROLT NAPI-, ILLETVE HETILAPOK KÖZÜL VALAMELYIKNEK?
1. Népszabadság, 2. Népszava, 3. Magyar Nemzet, 4. Magyar Hírlap, 5. Pedagógusok Lapja, 6. Helyi, megyei újság, 7. Egyéb, és pedig:
8. OLVASSA-E RENDSZERESEN A SZAKTÁRGYI METODIKÁJÁT, ILLETVE ANNAK FEJLŐDÉSÉT FIGYELEMMEL KÍSÉRŐ SZAKLAPOT (pl. Matematika-tanítás)? IGEN — NEM.
ELŐFIZETŐJE-E VALAMELYIK METODIKAI FOLYÓIRATNAK?
IGEN — NEM.
9. A FENT FELSOROLTAKON TÚL MILYEN LEHETŐSÉGEI VANNAK AZ ÖNKÉPZÉSRE?
1. A rádió szakmai és pedagógiai, 2. A televízió műsorának rendszeres hallgatása, illetve nézése, 3. Ismeretterjesztő előadások hallgatása, 4. Egyéb, és pedig:
10. JELENT-E MEG MÁR TUDOMÁNYOS — VAGY MÁS JELLEGŰ, PL. ISMERETTERJESZTŐ, IRODALMI CIKKE VAGY KÖZLEMÉNYE? (Ha igen, szíveskedjék annak címét, a megjelenés helyét, melyik újságban — és idejét közölni):
11. KÍVÁN-E A KÖZELJÖVŐBEN EGYETEMI VÉGZETTSÉGET SZEREZNI?
IGEN — NEM — FOLYAMATBAN VAN.
HA IGEN, MILYEN MEGFONTOLÁS ALAPJÁN?
1. Szakmájának alaposabb megismerése, 2. Valamely tudományág iránti fokozottabb érdeklődés, 3. Tudományművelési szándék, 4. Pályaválasztási indítékok, 5. Egyéb, és pedig:
12. A FŐISKOLÁRA TÖRTÉNT JELENTKEZÉSEKOR MILYEN SZEMPONTOK MOTIVÁLTÁK PÁLYAVÁLASZTÁSÁT? (Az alább felsoroltak közül válassza ki a motiváló tényezőket és fontossági sorrend szerint szíveskedjék a kipontozott helyen 1., 2., 3. stb. számokkal jelölni!)
1. Nagyobb valószínűség felsőoktatási intézménybe való felvételre, 2. Szélesebb körű műveltség elsajátításának lehetősége, 3. Valamelyik szaktárgya iránti tudományos érdeklődés, 4. A tanári pálya iránti vonzódása, 5. Szülei hatása, kíván-sága, 6. Tanárai hatása, 7. Barátai hatása, 8. A viszonylag kötetlen elfoglaltság lehetősége, 9. Egyéb, és pedig:

13. KÍVÁN-E A KÖZELJÖVŐBEN FOGLALKOZÁST VÁLTOZTATNI?
Igen — nem — folyamatban van.
14. HA IGEN, MIVEL INDOKOLJA ELHATÁROZÁSÁT? (Az alább felsoroltak közül válassza ki a megfelelőket, és fontossági sorrend szerint szíveskedjék 1-2-3 stb. számokkal rangsorolni!)
1. Nem találja meg a helyét a pedagógus pályán, 2. Nem értékelik eléggé a munkáját anyagi vonatkozásban, 3. Nem értékelik erkölcsi vonatkozásban sem, 4. Nem, vagy csak nehezen tudja áthidalni az oktató-nevelő munka során jelentkező nehézségeket, 5. Úgy érzi, hogy más pályán, vagy más beosztásban eredményesebben tudna tevékenykedni, 6. Egyéb okok, éspedig:
-
-

III.

1. HOGYAN FOGADTÁK ÖNT MINT ÚJ (kezdő) TANÁRT A TANTESTÜLETBEN? (A megfelelő szám bekarikázásával válaszoljon.)

	Segítő- szándékkal	Barát- sággal	Közömbö- sen	Jóindulatú le- ereszkedéssel	Gyanak- vással
az idősebb kollegák általában	1	2	3	4	5
az idősebb kollegák kis része	1	2	3	4	5
a fiatalabb kollegák általában	1	2	3	4	5
a fiatalabb kollegák kis része	1	2	3	4	5

2. KEZDŐ PEDAGÓGUS KORÁBAN KITŐL KAPTA A LEGTÖBB SZAKMAI SEGÍTSÉGET? (Aláhúzással és sorrend 1., 2., 3. stb. jelöléssel szíveskedjék válaszolni.)
1. Az igazgatójától, 2. Az igazgatóhelyettestől, 3. Az osztályfőnöktől, 4. Az azonos szakot tanító kollegáktól, 5. Az általános felügyelőktől, 6. A szakfelügyelőktől, 7. A pártszervezet, 8. A KISZ-szervezet, 9. A szakszervezet vezetőitől.
3. AZ UTOLSÓ HÁROM ÉVBEN (aki első évben tanít az eddigi működése során) HÁNYSZOR LÁTOGATTA MEG?
1. Az igazgató, 2. Az igazgatóhelyettes, 3. Az általános felügyelő, 4. A szakfelügyelő, 5. Valamelyik osztályfőnök, 6. Azonos szakot tanító kollegája, 7. Magasabb hatóságok képviselői, úgymint a ...
-
-
4. ÍRJA LE RÖVIDEN, MIT TUDOTT HASZNOSÍTANI A LÁTOGATÁSOKAT KÖVETŐ MEGBESZÉLÉSEKBŐL!
-
-
-
-

5. VEZETŐI (felsőbb hatósága) RÉSZÉRŐL EDDIG A MÉLTÁNYLÁS MILYEN FORMÁIVAL TALÁLKOZOTT? (A kipontozott helyeken számmal szíveskedjék jelölni a jutalmazás stb. alkalmait, ahányszor kapta.)
 1. Pénzjutalmat kapott, 2. Előléptetésben részesült, 3. Helyi kitüntetést kapott, 4. Megyei kitüntetést kapott, 5. Kormánykitüntetést kapott, 6. Egyéb jutalmazási forma, éspedig:
-

 (az „egyéb” alatt kell felsorolni a hazai és külföldi jutalomműködéseket, lakás-építési kölcsönt, ha ezek a jól végzett munka elismeréseként kerültek kiutalásra.)
6. A KAPOTT KITÜNTETÉST, JUTALMAT
 1. Társadalmi munkájáért, 2. Iskolában végzett tevékenységéért, 3. Egyéb munkáiért, éspedig:
-

 kapta.
7. VÉLEMÉNYE SZERINT A KAPOTT KITÜNTETÉS, JUTALMAZÁS ARÁNYBAN ÁLL-E A VÉGZETT MUNKA MINŐSÉGÉVEL ÉS MENNYISÉGÉVEL?
 1. Igen, 2. Nem, részben. (Amennyiben nem, vagy csak részben áll arányban, néhány mondattal szíveskedjék ennek indoklását adni, esetleg a végzett munkára fordított idő feltüntetésével is.)
-

8. A HELYI (tanácsi) HATÓSÁGOK RÉSZÉRŐL MILYEN SEGÍTSÉGET KAPOTT AHHOZ, HOGY MUNKAHELYÉN MEGFELELŐ FELTÉTELEKET BIZTOSÍTSANAK?
 1. Kapott kedvezményes áron telket, 2. Kapott szolgálati lakást, 3. Gondoskodtak főbérleti lakásról, 4. Kapott viszonylag elfogadható színvonalú, nem túl költséges albérleti lakást, 5. Kapott pedagógus- vagy munkásszálláson férőhelyet (önálló szoba vagy társas), 6. Egyéb lakáslehetőséget, éspedig:
-

9. ÉTKEZÉSI LEHETŐSÉGEK:
 1. Otthon főz (főznek), 2. A napköziben étkezik (étkeznek), 3. Üzemi (tsz, vagy ipari üzemi) étkezdét vesz igénybe, 4. Magánétkezdében fizet elő, 5. Vendéglőben étkezik (reggelit, ebédet, vacsorát fogyaszt, a megfelelő számot szíveskedjék bekarikázni.)
 (Magánétkezdének tekintendő az az étkezési forma is, amikor az albérleti díjjal együtt az étkezés is részben vagy egészében a lakástulajdonosnál kerül megoldásra.)

IV.

1. Az alább felsorolt tulajdonságokat, képességeket rangsorolja 1., 2., 3. stb. szerint, HOGY MELYIKET MILYEN FONTOSNAK TARTJA A TANÁRI MUNKÁBAN A GYERMEKEKKEL VALÓ FOGLALKOZÁS SORÁN. (Természetesen a jó szakmai felkészültségen kívül.)
 1. Türelem, 2. Fellépés, 3. Közvetlen, barátságos modor, 4. Határozottság, 5. Fegyelmettség, 6. Következetesség, 7. Szigorúság, 8. Ötletesség, 9. Szervezőképesség, 10. Egyéb, éspedig:
-

2. RANGSOROLJA 1., 2., 3. stb.-vel az alább felsorolt tulajdonságokat, melyekkel a pedagógusnak rendelkeznie kell a SZÜLŐKKEL VALÓ JÓ KAPCSOLAT KIALAKÍTÁSÁBAN!
 1. Türelem, 2. Jó fellépés, 3. Közvetlen, barátságos modor,

4. Alkalmazkodóképesség , 5. Taktikai készség , 6. Tapintat , 7. Őszinteség , 8. A szülők szempontjainak megértése , 9. A szülők igényeihez való alkalmazkodás , 10. Egyéb, éspedig:
3. A TANTESTÜLETBE VALÓ BEILLESZKEDÉSHEZ az Ön véleménye szerint MILYEN FONTOSABB TULAJDONSÁGOK SZÜKSÉGESEK? Az alább felsorolt tulajdonságok közül rangsorolja 1., 2., 3. stb.-vel a legfontosabbakat!
1. Szakmai biztonság , 2. Metodikai biztonság , 3. Általános műveltség magas foka , 4. A szakirodalomban való alapos jártasság , 5. A pedagógiai irodalomban való alapos jártasság , 6. Türelem , 7. Alkalmazkodóképesség , 8. Jó fellépés , 9. Barátságos modor , 10. Őszinteség , 11. Kezdeményezőkézség , 12. Vállalkozó szellem , 13. Segítőkézség , 14. Egyéb, éspedig:
4. OSZTÁLYOZZA AZ ALÁBB FELSOROLT TULAJDONSÁGOKAT ÉS KÉPESÉGEKET ASZERINT, HOGY ÖN EZEKKEL MILYEN MÉRTÉKBEN RENDELKEZIK! (A megfelelő szám bekarikázásával válaszoljon!)

	Teljes mértékben	Elegendő mértékben	Kis mértékben	Hányát érzi
világnézeti, politikai kérdésekben való biztos állásfoglalás	1	2	3	4
érdekes, világos magyarázat	1	2	3	4
a tanulók érdeklődésének felkeltése	1	2	3	4
a jó előadókészség	1	2	3	4
biztos és jó ítélőképesség	1	2	3	4
határozottság, dönteni tudás	1	2	3	4
felelősségtudat	1	2	3	4
türelem	1	2	3	4
vidámság, humorérzék	1	2	3	4
ötletesség	1	2	3	4
belső biztonságérzés	1	2	3	4
érzelmi színesség	1	2	3	4
jól megosztott figyelem	1	2	3	4
megbízható emlékezet	1	2	3	4
érzékenység a tanulók reakciói iránt	1	2	3	4
közvetlenség	1	2	3	4
alkalmazkodni tudás a különböző korú növendékek szellemi szintjéhez	1	2	3	4
szervezőkézség	1	2	3	4

5. Véleménye szerint a tanári munkához ALAPVETŐEN SZÜKSÉGES KÉPES-
SÉGEK KIALAKULÁSÁBAN milyen szerepet játszanak az alábbi tényezők?
(Az Ön által fontosnak tartott sorrendben 1., 2., 3., 4., 5. számjelzésekkel jelöl-
je választát!)
1. Vele született hajlam , 2. Családi környezet , 3. Főiskolai éve
alatt folytatott tanítási tevékenység , 4. Saját elképzelései alapján tör-
tént önévelés , 5. Főiskolai pedagógiai előadások és gyakorlatok ,
7. Szakmódszertani előadások , 8. Hospitálás és gyakorlati tanítás ,
9. Szülei inspirálták , 10. Családja pedagógus tagjainak példája motivál-
ta , 11. Valamelyik általános iskolai tanárának példája , 12. Közép-
iskolai tanárának példája , 13. Valamelyik főiskolai tanárának példája
..... , 14. Valamelyik kollégájának a példája
6. VÉLEMÉNYE SZERINT TANÁRI MUNKÁJÁNAK JÓ ELLÁTÁSÁHOZ MEG-
HATÁROZÓ TÉNYEZŐ-E A FELSŐFOKÚ TANULMÁNYOK SORÁN ELÉRT
JÓ EREDMÉNY?
1. Igen 2. Nem 3. Részben
7. MELY TUDOMÁNYÁGAK, ISMERETKÖRÖK TERÉN ÉRZI HIÁNYOSNAK
A FŐISKOLAI KÉPZÉS SORÁN SZERZETT ISMERETEKET?
1. Szakmai, szaktárgyi, 2. Pedagógiai, 3. Pszichológiai, 4. Szakmethodikai, 5. Gyakor-
lati tanítás, 6. Egyéb, és pedig (itt szíveskedjék felsorolni a megfelelő válasz
bekarikázása után azokat a pedagógiai, pszichológiai elméleti és gyakorlati
problémákat, melyekre a főiskola nem készítette fel kellőképpen):
-
-
8. MEGFELEL-E AZ ISKOLAI VALÓSÁG KORÁBBI ELKÉPZELÉSEI, ILLETVE
FŐISKOLAI ÉVEI ALATT KIALAKÍTOTT ELKÉPZELÉSEINEK?
- Lényegében igen.
Lényegében nem, mert:
-
9. VÉLEMÉNYE SZERINT HOGYAN SEGÍTHETNÉ A FŐISKOLA A VÉGZET-
TEKET? FŐLEG A FIATAL KEZDŐ SZAKEMBEREKET?
-
-
-
-
10. MILYEN MÉRTÉKBEN ELÉGEDETT AZ ALÁBBI TÉNYEZŐKKEL?
(Értékelje helyzetét 1., 2., 3. stb.-vel az Ön által helyesnek vélt sorrendben. Az
azonos értékűeket természetesen azonos számokkal kell jelölni, tehát lehet több
egy, kettő stb.)
1. Szakmai felkészültség , 2. Pedagógiai-pszichológiai felkészültség ,
3. Ideológiai felkészültség , 4. Eddigi tanítás során elért eredmény ,
5. Munkafeltételek , 6. Tantestületben elfoglalt helyzet , 7. Erköl-
csi, szakmai méltánylás , 8. Társadalmi megbecsülés , 9. Baráti
kör , 10. Kereset , 11. Lakáshelyzet , 12. Szakmai perspektíva
..... , 13. Saját emberi (személyiség) fejlődési perspektíva , 14. Helyzete
általában
11. HOGYAN ALAKULT BARÁTI KÖRE A FŐISKOLA ELVÉGZÉSE UTÁN?
(A megfelelő válaszok számait szíveskedjék bekarikázni.)
1. Munkahelyén talált új barátokat, 2. Megtartotta régi főiskolai barátságait, 3.
Csak a régi barátokkal tart kapcsolatot, 4. Új baráti köre van kialakulóban,
5. Másként, és pedig:
-
-
-
12. HÁNY TAGJA VAN A TANTESTÜLETNEK?

V.

1. TANÁRI MUNKÁJA ELSŐ ÉVÉBEN (éveiben) MI OKOZTA ÖNNEK A LEGNAGYOBB NEHÉZSÉGET? (Az alábbi felsorolásban a számok bekarikázásával jelölje azokat a tényezőket, melyek nehézséget jelentettek, és egyúttal szíveskedjék a kipontozott részekben úgyszintén számokkal: 1., 2., 3. stb. jelölni a nehézségi sorrendet is. Azonos nehézségi tényezők esetében természetesen azonos számokat kell használni.)

1. Felkészülés a tanítási órára, 2. A tanítási óra megtartása, 3. A megfelelő módszerek kiválasztása, 4. Világos, minden gyerek számára érthető magyarázat, 5. Fegyelmezés a tanítási órán, 6. Dolgoztatás, 7. Az osztályozás, 8. A feleltetés helyes formáinak kialakítása, 9. A jutalmazás megfelelő formáinak kialakítása, 10. A tanítványokkal való jó kapcsolat kialakítása, 11. Beilleszkedés a tanári kollektívába, 12. Az igazgatójával való jó kapcsolat kialakítása, 13. A szülőkkel való megfelelő kapcsolatok kialakítása, 14. A lámpaláz leküzdése, 15. Osztályfőnöki munka, 16. A tanulók minősítése,, 17. A szülői értekezletek vezetése, 18. Ünnepek rendezése, 19. Üttörőmunka vezetése, 20. Adminisztratív teendők végzése, 21. Egyéb, éspedig:

2. AZ ALÁBBI FELSOROLT (illetve a felsorolásban nem szereplő, de Ön által fontosnak tartott) gyermeki tulajdonságok, SAJÁTÓSSÁGOK FELHASZNÁLÁSÁVAL ÁLLÍTSON ÖSSZE OLYAN EGYÜTTJÁRÓ JELLEGZETES VONÁSOKBÓL ÁLLÓ NÉGYES CSOPORTOKAT, AMELYEKSEL OKTATÓMUNKÁJA SORÁN LEGGYAKRABBAN TALÁLKOZIK TANÍTVÁNYAINÁL. (Ugyanaz a tulajdonság különféle variációkban is szerepelhet.) RANGSOROLJA A CSOPORTOKAT ASZERINT, HOGY ÖN AZOK KÖZÜL MELYIKET MÉLTÁNYOLJA A LEGJOBBAN?

szorgalmas tanulás	szilárd tényismeret
jó kritikai készség	kevésbé biztos anyagtudás
eredeti ötletek,
gondolatok	csak a lényeges dolgokra
való visszaemlékezés
lassú felfogás	jó kifejezőkészség
pontos emlékezet	rugalmas, gyors szempont-
váltás
szó szerinti, pontos
lecketudás	gyenge kifejezőkészség
gyors felfogás	logikus gondolkodás
vitatkozásra való hajlam	állandó aktivitásra
való készség
széles érdeklődés	távolabbi összefüggések
felismerése
csapongó, színes
fantázia	jó alkalmazás
egyéb, éspedig:	
a)	b)
c)	d)

(Ide, a kipontozott részekbe szíveskedjék az összeállított négyes csoportokat beírni és számmal jelölni a sorrendet.)

3. AZ OSZTÁLYBAN VÉGZETT NEVELŐMUNKA SORÁN MILYEN ELJÁRÁSOKAT ÉS MÓDSZEREKET ALKALMAZ LEGGYAKRABBAN? (A megfelelőket az előttük levő szám bekarikázásával, a sorrendet a kipontozott részekbe beírt 1., 2. stb.-vel szíveskedjék jelölni.)
 1. Beszélgetés a gyerekekkel, 2. Beszélgetés az osztállyal (nem osztályfőnöki órán), 3. Beszélgetés a gyerekek szüleivel, 4. Külön foglalkozás egyes csoportokkal, 5. Egyéb, éspedig:
4. AZ ÖN MŰKÖDÉSI HELYÉN MIBEN LEHETNE MEGJELÖLNI A SZÍNVONALASABB, EREDMÉNYESEBB NEVELŐMUNKA AKADÁLYAIT? (A már korábban ismertetett metódus szerint szíveskedjék jelezni a problémákat és a sorrendet!)
 1. Az iskolai munka színvonalasabbá tételében, 2. Az iskolai nevelőmunka tárgyi feltételeinek jobb biztosításában, 3. A szülők nézeteinek átalakításában, 4. A régi, rossz hagyományok felszámolásában, 5. A község, város kulturális színvonalának emelésében, 6. A pedagógiai elvek és módszerek korszerűsítésében, 7. Egyéb, éspedig:
5. A BÜNTETÉSEKNEK MILYEN FORMÁIT ALKALMAZZA SAJÁT GYAKORLATÁBAN? Jelölje meg a) a fokozatokat és b) a három leggyakrabban alkalmazott formáit!
 a)
 b)
6. MILYEN „VÉTSÉGEKET” BÜNTET? Nevezzen meg néhányat a saját gyakorlatából és rangsorolja ezeket súlyosságuk szerint!

7. A JUTALMAZÁSNAK MILYEN FORMÁIT ALKALMAZZA LEGGYAKRABBAN? (A már korábban ismertetett bekarikázással, illetve számjelzéssel szíveskedjék válaszolni.)
 1. Dicséret az osztály előtt, 2. Dicséret szülői értekezleten, 3. Ellenőrzőbe beírt dicséret, 4. Könyv, vagy egyéb ajándék juttatása, 5. Csapatgyűlésen történő dicséret, 6. Egyéb, éspedig:
8. ISKOLÁJÁBAN — TANÁRTÁRSAI KÖRÉBEN — a) MILYEN BÜNTETÉSI ÉS JUTALMAZÁSI MÓDOK FORDULNAK ELŐ LEGGYAKRABBAN? EZEK KÖZÜL MELYEK AZOK b) AMELYEKET HELYESEL, c) AMELYEKEL NEM ÉRT EGYET?
 a)
 b)
 c)

9. VOLT-E EDDIGI MŰKÖDÉSE SORÁN PEDAGÓGIAI, METODIKAI JELLEGŰ ÚJÍTÁSA, JAVASLATA? Ha igen, írja le ennek lényegét és elért eredményeit, s ennek erkölcsi, anyagi értékelését a felsőbb hatóságok részéről:

.....
.....
.....
.....

10. A KITÖLTŐ MEGJEGYZÉSEI, JAVASLATAI:

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

A kitöltés időpontja:

Kelt, hó nap.

Amint korábban jeleztük, a kérdőív bemutatása után bemutatunk egy rövid fejezetet az eddig feldolgozott anyagból. A kérdőív első kérdéscsoportja a fiatal nevelők szociális helyzetével foglalkozik, és 10 főkérdés alapján kíván tájékozódni a családi, anyagi viszonyokról, a szociális helyzet jellegéről. A bemutatott részt nem elemezzük. Egyrészt azért, mert csak három megye adatait tudtuk eddig feldolgozni, másrészt az elemzés csak akkor értékes és tartalmas, hogyha mindezt a többi kérdéscsoporttal való összefüggésben vizsgáljuk. A kérdések természetesen itt is programozottak voltak, és a kitöltőnek a megfelelő választ alá kellett húzni vagy egyéb módon jelölni. Ez a megoldás kicsit leszűkítette a válaszok sokszínűségét, de úgy láttuk az eddigiekből, hogy az alapkérdésekre sikerült választ kapni.

Az alábbiakban tehát bemutatjuk a jelzett első 10 kérdéscsoport statisztikai feldolgozását jelezve, hogy az összes kérdések, tehát a hátralevő többi kérdéscsoportok is hasonló statisztikai jellegű, majd részletes elemzésre kerülő feldolgozás után kerülnek közlésre.

A FIATAL TANÁROK CSALÁDI HELYZETE

I/1.

Megye	A kérdőívet kitöltötte		Családi állapot					Gyermekek száma			
	nő	férfi	hajadon	férjezett	nőtlen	nős	elvált	nincs	1	2	3
Heves	71	19	21	49	3	16	1	9	37	22	—
Borsod	80	30	20	56	5	25	4	11	40	31	1
Nógrád	28	5	4	23	—	5	1	6	15	8	—
Összesen	179	54	45	128	8	46	6	26	92	61	1

A FIATAL TANÁROK MUNKAHELYEI

I/2.

Megye	Község		Város		Összesen		Összesen
	nő	férfi	nő	férfi	nő	férfi	
Heves	53	16	18	3	71	19	90
Borsod	57	25	23	5	80	30	110
Nógrád	19	3	9	2	28	5	33
Összesen	129	44	50	10	179	54	233

A HÁZASTÁRSOK ISKOLAI VÉGZETTSÉGE

I/3.

Megye	A házastárs iskolai végzettsége				A házastárs foglalkozása	
	középisk.	szakközépisk.	főiskola	egyetem	pedagógus	egyéb fogl.
Borsod	18	8	41	14	40	41
Heves	16	13	23	13	25	40
Nógrád	6	6	9	7	6	22
Összesen	40	27	73	34	71	103

Megye	Saját havi jövedelme				Házastársa havi jövedelme					Van		Nincs
	2000 Ft-ig	2000—2500 Ft-ig	2500—3000 Ft-ig	3000 Ft felett	2000 Ft-ig	2500 Ft-ig	3000 Ft-ig	4000 Ft-ig	4000 Ft-on felül	iskolában	iskolán kívül	
Borsod	21	63	20	6	10	34	20	7	4	5	2	103
Heves	18	43	19	10	8	18	21	5	3	7	6	78
Nógrád	3	17	10	3	4	7	10	2	3	1	1	31
Összesen	42	123	49	19	22	59	51	14	10	13	9	212

A FIATAL PEDAGÓGUSOK

I/4.

MELLÉKÁLLÁSA

LAKÁSKÖRÜLMÉNYEK

I/5.

A ház, amelyben lakik							
Megye	saját tulajdon	főbérlet	szolg. lakás	társbérlet	al-bérlet	önálló szoba	a lakásban egyedül lakik
Borsod	43	11	46	—	3	2	22
Heves	48	10	25	3	4	—	49
Nógrád	18	3	8	—	3	1	22
Összesen	109	24	75	3	15	3	146

A LAKÁSBAN EGYÜTT LAKIK:

Megye	Saját szüleivel	Házastársa szüleivel	Főbérlővel	Társbérlővel	Albérlővel	Rokokkal	Idegen személlyel
Borsod	20	6	5	—	—	2	2
Heves	28	8	1	1	1	—	2
Nógrád	9	2	—	—	—	—	—
Összesen	57	16	6	1	1	2	4

LAKÁSKULTÚRA, KOMFORTFOKOZAT

I/6

Megye	Szobák száma					A lakás komfortfokozata			A lakás felszereltsége						
	1	2	3	4	5	szoba- konyha	félkom- fortos	összkom- fortos	villany	gáz	folyóvíz	mosógép	hűtőgép	porszívó	egyéb
Borsod	28	49	31	2	—	23	52	35	110	69	74	95	93	96	64
Heves	26	26	31	6	1	20	40	30	90	64	62	78	75	79	49
Nógrád	4	19	7	3	—	4	14	15	33	22	26	31	24	29	23
Összesen	58	94	69	11	1	47	106	80	233	155	162	204	202	204	136

A MUNKAHELY TÁVOLSÁGA

I/7.

Megye	Munka- helyén lakik	Bejáró	A bejárás oka			
			lakóhelyén saját háza van	házastársa munka- helyén laknak	munka- helyén nem kapott lakást	szülők, rokonok, lakásában laknak
Borsod	91	19	6	5	2	6
Heves	71	19	8	1	—	10
Nógrád	23	10	4	2	3	1
Összesen:	185	48	18	8	5	17

LAKÓHELYÉNEK KULTURÁLIS VISZONYAI

I/8.

Megye	Kultúrház	Mozi	Színház	Egyéb (könyvtár, TIT- előadások stb.)
Borsod	92	102	29	13
Heves	80	87	25	6
Nógrád	32	31	12	10
Összesen	204	220	66	29

KÖZLEKEDÉSI ESZKÖZÖKKEL (MOTOROKKAL)
VALÓ ELLÁTOTTSÁG

I/a

Megye	Kismotor	Motorkerékpár	Autó
Borsod	5	10	28
Heves	4	9	22
Nógrád	1	5	8
Összesen	10	24	58

A MUNKAHELYEN ELTÖLTÖTT IDŐ

I/10.

Megye	Hány éve került jelenlegi munkahelyére										Hányadik munkahelye a diploma megszerzése óta					A munkahely-változtatás oka		
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	1	2	3	4	5	szülőkhöz költözés	áthelyezés	házasságkötés
Borsod	8	14	20	20	12	11	4	9	3	9	58	42	8	1	1	3	23	18
Heves	8	20	7	5	10	12	6	6	4	12	52	30	7	1	—	8	15	5
Nógrád	1	3	4	4	3	3	4	4	3	2	22	9	2	—	—	2	4	3
Összesen	17	37	31	29	27	26	14	19	10	23	132	81	17	2	1	13	42	26

JEGYZETEK

- [1] 1967 óta folytak a főiskolánkon az ún. „öregdiák-találkozók”. Ezekről részletesebben az alább megjelölt irodalomban találhatunk adatokat.
- [2] V. ö. Ferge Zsuzsa: A pedagógusok képe az iskola társadalmi szerepéről. Valóság, 1973. 2. 18. 31. o. Tánczos Gábor: Mit olvasnak a pedagógusok. Valóság, 1973. 2. 51—60. o. Sipos Istvánné: Kutatási beszámoló; A fiatal középiskolai tanárok szakmai beilleszkedése. Bp. 1972. FPK kiadás.
- Lényegében Siposné beszámolója és vizsgálati anyaga alapján állítottuk össze az általános iskolai kérdőív anyagát. A kutatás befejezéseként szeretnénk összehasonlító munkát végezni a két tanári kategória helyzetének vizsgálatára is.
- Garami László: Fiatal diplomások falun. Magyar Nemzet, 1974. I. 27.
- Mák Mihály: A fiatal általános iskolai tanárok társadalmi beilleszkedése és hivatásban való bevéálásuk... Felsőoktatási Szemle, XXII. évf. 6. sz. 340—344. o.
- Mák Mihály—Kerey Miklós: Az egri tanárképző főiskolán végzett tanárok beilleszkedése az iskolai életbe. Az általános iskolai tanárképzés 25 éve című jubileumi kiadvány, Bp. 1973. 455—464. o.

Megjegyzés: A téma kutatására az addigi eredmények alapján a Művelődésügyi Minisztérium Pedagógusképző Osztálya mint főiskolai bázistémára adott megbízást.

A téma teljes címe: „A fiatal általános iskolai pedagógusok társadalmi beilleszkedésének és hivatásban való bevéálásának pedagógiai, pszichológiai és szociológiai problémái.”

EINIGE PROBLEME DER FORSCHUNGSMETHODE IM BEREICH DES THEMAS a9 c

DR. MÁK MIHÁLY

Der Aufstaz teilt die Motivierung der Themenforschung, die bisherigen Erfahrungen der Forschungsarbeit mit. Er legt den Fragebogen zur Forschung und die statistischen Angaben eines Teilerfolges vor.

НЕКОТОРЫЕ ПРОБЛЕМЫ ИССЛЕДОВАТЕЛЬНОГО МЕТОДА В ОБЛАСТИ ТЕМЫ А9 С

Д-р Мак Михаль

Научная статья сообщает нам о мотивировке исследования темы, о существовавших до сих пор опытах исследовательской работы. Она показывает анкету, применяемую к исследованию и статистические данные частичного результата.